

واکاوای اثرات نامتقارن ریسک سیاسی، نرخ ارز و نرخ تورم بر توسعه صنعت گردشگری در ایران

سید کمال صادقی^۱امیر علی فرهنگ^۲علی محمدپور^۳میلاد حاجی بلند^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۴/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۳/۱۷

چکیده

گردشگری به عنوان یکی از صنایع رو به رشد در جهان، شناخته می‌شود. بر پایه گزارش سازمان جهانی گردشگری؛ پس از سوخت، مواد غذایی و محصولات شیمیایی، صنعت گردشگری؛ بزرگ‌ترین بخش صادرات در جهان می‌باشد. صنعت گردشگری دارای مزایای بالقوه برای رشد اقتصادی بوده و توسعه آن برای بسیاری از کشورها، امری ضروری به نظر می‌رسد. بنابراین درک عوامل تعیین‌کننده و ارائه راهکار جهت توسعه صنعت گردشگری، امری مهم تلقی می‌گردد. بر این اساس، هدف از مطالعه حاضر، تبیین و بررسی اثرات عوامل کلان اقتصادی و سیاسی نرخ ارز، نرخ تورم و ریسک سیاسی بر توسعه گردشگری با استفاده از رویکرد اقتصادسنجی خودرگرسیون با وقفه‌های توزیعی غیرخطی (NARDL) طی دوره زمانی ۱۴۰۰-۱۳۷۹ در کشور ایران می‌باشد. یافته‌ها حاکی از آن است که شوک مثبت نرخ ارز؛ هم در کوتاه‌مدت و هم در بلندمدت، موجب افزایش توسعه گردشگری شده است، در حالی که شوک منفی نرخ ارز؛ موجب کاهش آن شده است، در مورد نرخ تورم و ریسک سیاسی؛ نتایج متفاوت با نرخ ارز می‌باشند، به طوری که شوک مثبت ریسک سیاسی و نرخ تورم، هم در کوتاه‌مدت و هم در بلندمدت، موجب کاهش توسعه گردشگری شده است، در حالی که شوک منفی ریسک سیاسی و نرخ تورم، موجب افزایش آن شده است. همچنین جهت بررسی استحکام نتایج، از روش اقتصادسنجی خود رگرسیون با وقفه توزیعی چندکی (QARDL) استفاده گردیده است. نتایج هر دو روش با هم سازگار است.

کلیدواژه‌ها: صنعت گردشگری، ریسک سیاسی، نرخ ارز، نرخ تورم، QARDL، NARDL

طبقه‌بندی JEL: O1، H56، E42، E31، C22

۱. استاد، گروه توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران
sadeghiseyedkamal@gmail.com

۲. گروه اقتصاد، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
s_farhang@pnu.ac.ir

۳. دانشجوی دکتری، علوم اقتصادی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران (نویسنده مسئول)
a_mohammadpour.tabriz@yahoo.com

۴. دانشجوی دکتری، علوم اقتصادی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران
miladhajiboland13751016@gmail.com

۱. مقدمه

صنعت گردشگری به عنوان یکی از عوامل اصلی رشد اقتصادی و بهبود رفاه اجتماعی در بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، تحریک سرمایه‌گذاری خارجی، درآمد ارزی، توسعه زیرساخت‌ها، ایجاد فرصت‌های شغلی و تعامل اجتماعی بین گردشگران و جوامع میزبان ظاهر شده است (خان و همکاران^۱، ۲۰۲۰؛ پولات و همکاران^۲، ۲۰۲۱). سهم صنعت گردشگری؛ فراتر از مزایای اجتماعی - اقتصادی می‌باشد. گردشگری مسبب ترویج جهانی شدن و همکاری‌های بین‌المللی بین کشورها و افزایش آگاهی حفاظت از محیط زیست می‌گردد (چن و همکاران^۳، ۲۰۲۲؛ جیا^۴، ۲۰۱۸). عملکرد گردشگری بستگی به میزان توسعه صنعت دارد. کشورهای دارای گردشگری توسعه یافته، رشد اقتصادی زیادی را نسبت به کشورهایی که گردشگری کمتر توسعه یافته دارند، تجربه می‌نمایند (پولات و همکاران^۵، ۲۰۲۱). عوامل متعددی بر توسعه صنعت گردشگری تأثیر می‌گذارند. به عنوان مثال، گردشگری نیاز به یک شبکه حمل و نقل پیشرفته و سایر امکانات داشته، تا جابجایی گردشگران از کشورهای خود به کشورهای میزبان و هم‌چنین در داخل کشور میزبان، تسهیل گردد. از این‌رو، زیرساخت فیزیکی به عنوان یک عامل تعیین‌کننده مهم در ورود گردشگران، تلقی می‌گردد (کاتودان^۶، ۲۰۱۶). پژوهش حاضر، از زوایای دیگر به بررسی عوامل تأثیرگذار بر توسعه صنعت گردشگری می‌پردازد. ادبیات موجود نشان می‌دهد که گردشگری؛ آسیب‌پذیر و مستعد اثرپذیری خطرات سیاسی مرتبط با حکمرانی بد، جنایت، درگیری‌ها، بی‌ثباتی سیاسی، فساد و تروریسم است (چولافان^۷، ۲۰۲۱؛ گاریدزیرا^۸، ۲۰۲۱؛ تیواری و همکاران^۹، ۲۰۱۹). سطوح بالای ریسک سیاسی، مانع از توسعه گردشگری می‌گردد؛ چرا که توانمندی‌های کشور آسیب دیده، جهت فراهم نمودن زیرساخت‌های گردشگری و امکانات مورد نیاز گردشگران را از بین می‌برد. زیرساخت‌ها و امکانات گردشگری، جریان صنعت گردشگری را تسهیل می‌نمایند. زیرساخت‌ها و امکانات ضعیف گردشگری، جریان ورود گردشگر را کاهش داده و از ورود گردشگران خارجی، جلوگیری می‌نماید. علاوه بر این، سطوح بالای ریسک سیاسی، کشورها را برای گردشگران بین‌المللی، غیرقابل دسترس نموده، چرا که این موارد، بازدید از آن‌ها را پرخطر، گران و با ریسک توأم می‌نماید (گولمبسکی و ماژوسکا^{۱۰}، ۲۰۱۸). علاوه بر موارد مذکور؛ عوامل دیگری همانند نرخ تورم، نوسانات نرخ ارز و نرخ ارز حقیقی بر صنعت گردشگری

---

۱ . Khan et al.(2020)

۲ . Polat et al.(2021)

۳ . Chen et al.(2022)

۴ . Jia(2018)

۵ . Polat et al.(2021)

۶ . Catudan(2016)

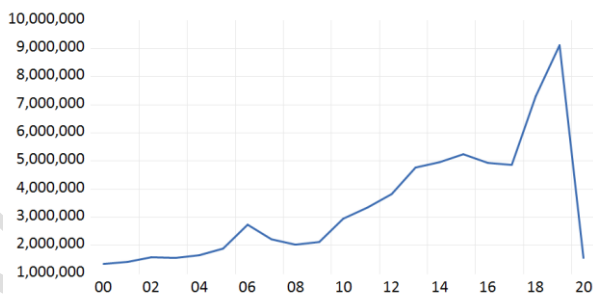
۷ . Chulaphan(2021)

۸ . Garidzira(2021)

۹ . Tiwari et al.(2019)

۱۰ . Gotembski & Majewska(2018)

اثرگذارند (اطهاری و همکاران^۱، ۲۰۲۱؛ انگان و گزگور^۲، ۲۰۱۸؛ وو و وو^۳، ۲۰۱۹). اگر ارزش پول یک کشور در برابر ارزهای دیگر کشورها، کاهش یابد، ممکن است تقاضای زیادی از سوی گردشگران داشته باشد، زیرا محصولات و خدمات گردشگری در کشور برای گردشگران کشورهای دارای ارز قوی، نسبتاً ارزان می‌گردد (منیر و افتخار^۴، ۲۰۲۱؛ سرچمی و همکاران^۵، ۲۰۲۱). مقوله تورم؛ ارتباط مستقیمی با قدرت خرید مصرف‌کنندگان داشته و با افزایش تورم، قدرت خرید گردشگران، کاهش می‌یابد و آن‌ها به چنین مقاصدی که زندگی و سفر برایشان پرهزینه است، سفر نمی‌کنند. با این حال، زمانی که تورم، کاهش می‌یابد، گردشگران بیشتری از کشور میزبان بازدید می‌کنند، جایی که هزینه زندگی و حمل و نقل ارزان‌تر است (رالستون^۶، ۱۹۹۹؛ تانگ و لین^۷، ۲۰۰۷؛ تلس^۸، ۲۰۰۴). شکل ۱، تعداد ورودی‌های گردشگری بین‌المللی را در کشور ایران، نشان می‌دهد. محور عمودی؛ بیانگر تعداد ورودی‌ها و محور افقی؛ دوره زمانی را نمایش می‌دهد. با عنایت به نمودار مزبور؛ از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹، تقریباً سیر صعودی داشته ولی بعد از آن، سیر نزولی پیدا می‌کند.

منبع: یافته‌های تحقیق

شکل ۱: تعداد ورودی‌های گردشگری بین‌المللی

با توجه به مطالب مطرح‌شده؛ گردشگری در بسیاری از کشورهای کم درآمد، نقش حیاتی را ایفاء نموده و در تحقیقات پژوهشگرانی از جمله میو و همکاران^۹ (۲۰۱۸)، دوگرو و همکاران^{۱۰} (۲۰۱۹) و آکادیری^{۱۱} (۲۰۲۱)، این موضوع، بررسی و تأیید شده است. همچنین در سال‌های اخیر کشور ایران نوساناتی در نرخ ارز و نرخ تورم داشته است، پژوهش و ارائه راهکار در زمینه سیاست‌های با ثبات

- 1 . Athari et al.(2021)
- 2 . Ongan & Gozgor(2018)
- 3 . Wu & Wu(2019)
- 4 . Munir & Iftikhar(2021)
- 5 . Sarchami et al.(2021)
۶. Ralston(1999)
- 7 . Tang & Lean(2007)
- 8 . Teles(2004)
- 9 . Meo et al.(2018)
- 10 . Dogru et al.(2019)
- 11 . Akadiri(2021)

کننده نرخ ارز، نرخ تورم و ریسک سیاسی نه تنها در زمینه دانشجویی مهم تلقی می‌شود، بلکه برای سیاست‌گزاران نیز برای حمایت از فعالیت‌های گردشگری و مدنظر قرار دادن توصیه‌های سیاستی بخصوص در کشورهای در حال توسعه و کشورمان ضروری است. پژوهش حاضر از لحاظ موضوع و روش‌های اقتصاد سنجی بکاررفته دارای نوآوری است. فرضیه‌های تحقیق به صورت ذیل می‌باشند: ۱- بین ریسک سیاسی و توسعه گردشگری رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. ۲- بین نرخ ارز و توسعه گردشگری رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. ۳- بین نرخ تورم و توسعه گردشگری رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. در بخش دوم مطالعه، به مروری بر ادبیات تحقیق پرداخته می‌شود. در بخش سوم، مطالعه الگو و روش تحقیق و در بخش چهارم، نتایج حاصل از برآوردهای الگو ارائه شده است. در نهایت، بخش پنجم نیز، به نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها و سیاست‌گذاری اختصاص یافته است.

۲. پیشینه پژوهش

خو و همکاران (۲۰۲۲)، به بررسی موضوعی با عنوان، آیا سیاست‌های عمومی تأثیر ریسک سیاسی بر گردشگری بین‌المللی را کاهش می‌دهد؟، با کمک رویکرد اقتصادسنجی گشتاورهای تعمیم‌یافته (GMM) و یک نمونه بین‌المللی از ۱۳۸ کشور در بازه زمانی ۲۰۱۹-۱۹۹۵ پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که ریسک سیاسی، تأثیر منفی قابل توجهی بر گردشگری بین‌المللی داشته است. تانگ^۲ (۲۰۲۲) در مطالعه خود به بررسی تأثیر نرخ ارز بر تقاضای گردشگران خارجی: شواهدی از کشورهای در حال توسعه، از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۲۰ پرداخته است. نتایج وی برای ۴۷ کشور منتخب با استفاده از روش خطاهای استاندارد (The Driscoll-Kraay standard errors method)، حاکی از آن است که افزایش نرخ ارز، منجر به افزایش ورود تعداد بیشتری از گردشگران بین‌المللی به این کشورها می‌گردد. بنابراین، اگر سیاست‌گذاران در این کشورها، ارزش پول داخلی خود را کاهش دهند، تأثیر تقویتی بر تعداد گردشگران خارجی خواهد داشت.

مانالیو^۳ (۲۰۲۲)، به تجزیه و تحلیل موضوعی با عنوان ارزیابی اثرات ریسک سیاسی و نرخ ارز بر ورودی گردشگران در آفریقای جنوبی با استفاده از داده‌های سری زمانی پرداخته است. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها برای دوره زمانی ۲۰۱۸-۲۰۰۴ و با استفاده از رویکرد مدل‌های خودرگرسیون با وقفه‌های توزیعی (ARDL) نشان می‌دهد که ریسک سیاسی و نرخ ارز در کوتاه‌مدت، تأثیری بر توسعه گردشگری نداشته است، در حالی که در بلندمدت، افزایش نرخ ارز، تأثیر مثبت و معنی‌دار بر توسعه گردشگری داشته و ریسک سیاسی تأثیر منفی و معنی‌داری بر آن داشته است.

1. Xu et al.(2022)
- 2 . Thang (2022)
3. Manaliyo(2022)

کریمی و همکاران^۱ (۲۰۲۲)، در مطالعه‌ای با عنوان تأثیر درگیری‌های منطقه‌ای بر گردشگری در کشورهای خاورمیانه و آفریقا: یک رویکرد داده‌های پانل فضایی (The spatial Durbin model)، طی دوره زمانی ۲۰۰۱ تا انجام داده‌اند. نتایج پژوهش آن‌ها در ۳۹ کشور منتخب، بیانگر آن است که رشد اقتصادی و باز بودن تجارت، تأثیر مثبت و معنی‌دار بر گردشگری داشته، در حالی که ریسک سیاسی، تأثیر منفی و معنی‌دار بر آن داشته است.

لی و چن^۲ (۲۰۲۱)، به بررسی موضوعی با عنوان آیا ریسک کشور برای توسعه گردشگری اهمیت دارد؟، را با استفاده از داده‌های تابلویی از ۱۰۶ کشور در دوره زمانی ۲۰۰۶-۲۰۱۷، بررسی کرده‌اند. روش مورد استفاده در این پژوهش، خود رگرسیونی با وقفه توزیعی چندکی (QARDL) می‌باشد. نتایج تجربی نشان می‌دهد که ثبات بالاتر کشور (ریسک سیاسی و مالی پایین‌تر) به توسعه گردشگری بالاتر، منجر می‌گردد.

خالد و همکاران^۳ (۲۰۲۰)، در تحقیقی اثرات بحران‌های اقتصادی و مالی بر توسعه گردشگری بین‌المللی، با روش حداقل مربعات معمولی (OLS) در ۲۰۰ کشور منتخب را بررسی کرده‌اند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که تمامی متغیرهای مستقل تحقیق که شامل بحران تورم، سقوط بازار سهام، بحران بدهی و بحران بانکی می‌باشد، تأثیر منفی و معنی‌دار، بر توسعه گردشگری داشته است.

غالیا و همکاران^۴ (۲۰۱۹)، پژوهشی با موضوع کیفیت نهادی، ریسک سیاسی و گردشگری، با استفاده از روش داده‌های تابلویی و اثرات ثابت (Fixed effects)، در کشورهای منتخب طی دوره زمانی ۲۰۱۵-۲۰۰۰ پرداخته‌اند. یافته‌های آن‌ها نشان داد که ریسک سیاسی، موجب کاهش توسعه گردشگری و کیفیت نهادی موجب افزایش آن شده است.

شاه‌آبادی و همکاران (۱۳۹۷)، در مطالعه‌ای با موضوع تأثیر شاخص نهادی ریسک سیاسی بر جذب گردشگران خارجی در کشورهای حوزه منا (MENA)، طی دوره زمانی ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۶ پرداخته‌اند. نتایج پژوهش آن‌ها که با استفاده از روش حداقل مربعات معمولی تعدیل‌شده کامل (FMOLS) انجام شده است نشان داد که ریسک سیاسی به عنوان شاخص کل، اثری تعیین‌کننده بر جذب گردشگران دارد.

تمیزی و شهبازی (۱۳۹۷)، در تحقیقی با عنوان بررسی تأثیر نوسانات نرخ ارز بر بخش گردشگری ایران، طی دوره زمانی ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۴ انجام داده‌اند. برای وجود نوسانات در نرخ ارز و تخمین آن از آزمون ناهمسانی واریانس شرطی (ARCH-GARCH) بهره گرفته شده است. نتایج حاصل از برآورد که با استفاده از رویکرد اقتصاد سنجی مدل‌های خودرگرسیونی با وقفه‌های توزیعی (ARDL) انجام

1. Karimi et al.(2022)

۲. Lee & Chen(2021)

3. Khalid et al.(2020)

4. Ghalia et al.(2019)

شده است، بیانگر آن است که بین نوسانات نرخ ارز و گردشگری ورودی، رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

وجه تمایز و جنبه نوآوری پژوهش حاضر با مطالعات داخلی و خارجی، هم در متغیرهای بکار رفته و هم در روش‌های اقتصادسنجی مورد استفاده در آن می‌باشد، بدین ترتیب که از دو روش غیرخطی استفاده گردیده است و شوک‌های مثبت و منفی و چندانک را در کوتاه‌مدت و بلندمدت تجزیه و تحلیل می‌نماید؛ به بررسی استحکام نتایج می‌پردازد و سه متغیر نرخ ارز، ریسک سیاسی و نرخ تورم را در نظر می‌گیرد، در حالی که در مطالعات داخلی و خارجی، روش اقتصادسنجی NARDL، ملاحظه نگردیده و اکثراً، از یک روش اقتصادسنجی خطی با یک متغیر مربوط به این پژوهش استفاده شده است و استحکام نتایج تحقیق در آن بررسی نشده است.

۳. مبانی نظری

ریسک سیاسی؛ عامل تعیین‌کننده تقاضا برای یک کشور به عنوان مقصد گردشگری می‌باشد. مطالعات تجربی نشان می‌دهد که عوامل خطر سیاسی همانند فساد، ناآرامی‌های سیاسی، درگیری‌ها، تروریسم، جرم و جنایت و نهاد‌های ضعیف بر انتخاب مقصد گردشگران، تأثیر می‌گذارد (چولافان^۱، ۲۰۲۱؛ لی و همکاران^۲، ۲۰۲۰). افزایش عوامل خطر سیاسی در بسیاری از نقاط جهان، امنیت و ایمنی گردشگران و متعلقات آن‌ها را تهدید می‌نماید. این امر، گردشگران را تشویق می‌کند تا در هنگام تصمیم‌گیری برای سفر، انتخاب مقصد و تعیین زمان و مدت سفر، سطح ریسک سیاسی را در نظر بگیرند (بران^۳، ۲۰۱۵). کشورهایی که ریسک سیاسی بالایی را تجربه می‌کنند، در مقایسه با کشورهایی که ریسک سیاسی پایینی دارند، پذیرای تعداد کمی گردشگر می‌شوند (حداد و همکاران^۴، ۲۰۱۵).

گردشگران خواهان سفر به مقاصدی هستند که در آن، امن هستند و متعلقات‌شان، محافظت می‌گردد. بررسی‌ها بیانگر آن است که بین میزان جرم و جنایت و ورود گردشگران، رابطه منفی وجود دارد. با افزایش نرخ جرم و جنایت، ورود گردشگران به شدت کاهش می‌یابد و با کاهش جرم و جنایت، ورود گردشگران افزایش می‌یابد (گاریدزیرای^۵، ۲۰۲۱؛ پریدا و همکاران^۶، ۲۰۱۸). درگیری‌های داخلی یا خارجی کشورها، مانعی جهت ورود گردشگر محسوب می‌شوند. در میان درگیری‌ها، گردشگران از کشور آسیب‌دیده، اجتناب نموده و کشورهای جایگزینی را انتخاب می‌کنند که محصولات و خدمات گردشگری مشابهی را ارائه می‌نمایند (مانالیو^۷، ۲۰۲۲). گردشگران خارجی از کشورهای دارای آمار فساد، دوری می‌کنند؛ زیرا به امنیت خود و دارایی‌های همراه اهمیت می‌دهند. علاوه بر این، استدلال

1. Chulaphan(2021)

2 . Lee et al.(2020)

3 . Brown(2015)

4 . Haddad et al.(2015)

5. Garidzirai(2021)

6 . Parida et al.(2018)

7. Manaliyo(2022)

می‌شود که فساد، توانایی یک کشور را برای رقابت با گردشگری در سایر کشورها، کاهش می‌دهد. کشوری با سطح فساد پایین، دارای رقابت‌پذیری گردشگری قوی در مقایسه با کشوری با سطح فساد بالا می‌باشد. بنابراین، معرفی سیاست‌هایی که هدفشان، کاهش سطح فساد است، ممکن است رقابت-پذیری گردشگری کشور را بهبود بخشیده و منجر به افزایش ورود گردشگران گردد (دومارسکی-روئیز و همکاران^۱، ۲۰۲۰).

در کنار ریسک سیاسی، نرخ ارز عامل تأثیرگذار دیگری بوده که ورود گردشگران به یک کشور را تعیین می‌نماید. نرخ ارز بر سرمایه‌گذاری گردشگری و تقاضای گردشگری در کشورهای میزبان تأثیر می‌گذارد و تأثیر مستقیمی بر توسعه گردشگری دارد (اوبی و اوگیده^۲، ۲۰۲۲). هم‌چنین نقش مهمی در تأثیرگذاری جهت تصمیم‌گیری گردشگران برای انتخاب کشور مقصد برای بازدید، ایفاء می‌نماید. پژوهش‌ها و مطالعات در نقاط مختلف جهان، مبین آن بوده است که گردشگران هنگام برنامه‌ریزی جهت سفر، نرخ مبادله بین کشور خود و کشور میزبان را در نظر می‌گیرند (مایر^۳، ۲۰۲۱؛ کوچوکساکاریا^۴، ۲۰۲۱). برخی از گردشگران، به هر گونه تغییر در نرخ ارز حساس هستند، تا جایی که اگر تغییر نرخ ارز منجر به افزایش هزینه سفر شود، برنامه سفر خود را لغو یا تغییر می‌دهند. گردشگران اغلب به افزایش نرخ ارز واکنش مثبت نشان می‌دهند (به معنای کاهش ارزش پول کشور میزبان). برای مثال، گردشگران کشورهای اروپایی (فرانسه، ایتالیا، اسپانیا، سوئد و بریتانیا) که قصد بازدید از ایالات متحده آمریکا را دارند، زمانی که ارزهای اصلی آن‌ها در برابر دلار آمریکا، ارزش پیدا می‌کند، پاسخ مثبت می‌دهند (مانالیو، ۲۰۲۲؛ اونگان و همکاران^۵، ۲۰۱۷). این نشان می‌دهد که گردشگران بیشتر به کشورهایی سفر می‌کنند که ارز آن‌ها در مقایسه با ارزهای داخلی آن‌ها، ضعیف‌تر است. کاهش ارزش پول محلی، محصولات و خدمات گردشگری محلی را برای کشورهایی که ارزهای قوی دارند، نسبتاً مقرون به صرفه‌تر می‌کند (اوپستاد^۶، ۲۰۲۱). هم‌چنین مشخص شده است که گردشگران کشورهای مختلف، به نرخ ارز به صورت یکسان، پاسخ نمی‌دهند. گردشگران برخی از کشورها، به نرخ ارز واکنش نشان می‌دهند، در حالی که گردشگران سایر کشورها، تحت تأثیر قرار نمی‌گیرند. به عنوان مثال، گردشگران از ایالات متحده آمریکا و آلمان به مصر، کمتر تحت تأثیر کاهش یا افزایش ارزش پول مصر هستند، در حالی که ورود گردشگران چینی، هندی و روسی به مصر، با کاهش یا افزایش ارزش پول مصر تعیین می‌گردد. با توجه به این‌که چین، هند و روسیه، اقتصادهای نوظهور هستند، گردشگران این کشورها، احتمالاً به کشورهای نسبتاً ارزان‌تری در مقایسه با گردشگران کشورهای پیشرفته، سفر می‌کنند (آنتر و نگی^۷، ۲۰۱۸).

1 . Domareski-Ruiz et al.(2020)

2 . Obi & Ogbeide(2022)

3. Meyer(2021)

4. Küçüksakarya(2021)

5. Ongan et al.(2017)

6 . Opstad et al.(2021)

7. Anter & Nagy(2018)

بحران‌های اقتصادی و مالی؛ اغلب تأثیرات اقتصادی کلان پایدار و مخربی دارند. به عنوان مثال، وقوع چنین پدیده‌هایی، معمولاً منجر به کاهش رشد تولید ناخالص داخلی و افزایش بیکاری می‌گردند (اندرسون^۱، ۲۰۱۶). بحران‌هایی که در یک بخش از اقتصاد، شکل می‌گیرند، به بخش‌های مختلف اقتصادی، سرایت می‌کنند. با این حال، تأثیر بحران‌ها بر بخش‌های مربوطه یک اقتصاد، منحصر به فرد می‌باشد (اندرسون و کارپستام^۲، ۲۰۱۴). گردشگری؛ یکی از بخش‌هایی بوده که اغلب، تحت تأثیر بحران‌های اقتصادی و مالی قرار می‌گیرد. در سال‌های اخیر، بحران‌های عمده‌ای که بخش گردشگری را تحت تأثیر قرار داده است؛ شامل بحران مالی آسیا (AFC) در سال ۱۹۹۷ و بحران مالی جهانی (GFC) در سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۰۸ می‌باشند (پاپاتئودورو و همکاران^۳، ۲۰۱۷). تأثیر این بحران‌ها بر بخش گردشگری، هنوز در ادبیات تحقیق، در دست بررسی است. برخی از مطالعات، اثرات فلج‌کننده بحران‌ها را بر گردشگری، گزارش می‌نمایند (شیائو^۴، ۲۰۱۰؛ وانگ^۵، ۲۰۰۹). با این حال، برخی مانند هال^۶ (۲۰۱۰)، این سوال را مطرح می‌کنند که بحران‌ها؛ چگونه مفهوم‌سازی و اندازه‌گیری می‌شوند، مانند تلفیق بحران‌های اقتصادی و مالی با رویدادهای دیگر نظیر حملات تروریستی، بحران‌های نفتی و تغییرات آب و هوایی. در مقابل، دیگران، از جمله شلدون و دواپر^۷ (۲۰۱۰)، بر این باورند که فرصت‌هایی برای شکل‌گیری و رقابتی‌شدن بخش گردشگری هستند. بحران‌های اقتصادی و مالی را به انواع مختلفی از جمله بحران‌های تورم، بحران بدهی‌های دولتی، بحران‌های بانکی و سقوط بازار سهام، متمایز می‌کنند. در برخی موارد، یک بحران فقط به یکی از این مقوله‌ها مرتبط است، اما در بیشتر موارد، به بیش از یک دسته، مربوط می‌گردد. به عنوان مثال، بحران بدهی دولتی؛ اغلب توسط یک بحران بانکی ایجاد می‌شود و دولت ملی را مجبور می‌کند تا بدهی‌های بخش بانکی را به عهده بگیرد. در نتیجه، تأثیر یک بحران اقتصادی یا مالی بر گردشگری بین‌المللی، در نهایت به ماهیت بحران بستگی خواهد داشت، مانند سقوط بازار سهام، تورم، بدهی یا بحران بانکی یا تلفیقی از بحران‌ها. مسلماً برخی از انواع بحران‌های اقتصادی یا مالی، می‌توانند تأثیر شدیدتری یا حتی تحریک‌کننده‌تری بر گردشگری بین‌المللی نسبت به سایرین داشته باشند. به عنوان مثال، بحران بدهی؛ ممکن است منجر به کاهش ارزش پول شود و خدمات گردشگری را ارزان‌تر کند و در نتیجه جریان گردشگری را افزایش دهد. در مقابل، بحران تورم؛ ممکن است خدمات گردشگری را گران‌تر کند و در نتیجه، جریان‌های گردشگری، کمتر شود. بحران تورم با کاهش قدرت خرید مصرف‌کننده، همراه است، بنابراین ارتباط منفی بین بحران تورم و گردشگری بین‌المللی را تبیین می‌نماید (خالد و همکاران، ۲۰۲۰).

1. Andersson(2016)
2. Andersson and Karpestam(2014)
3. Papatheodorou et al.(2017)
4. Xiao(2010)
5. Wang(2009)
- 6 . Hall(2010)
7. Sheldon and Dwyer(2010)

۴. روش شناسی پژوهش

این پژوهش، به تجزیه و تحلیل اثرات ریسک سیاسی، نرخ ارز و نرخ تورم بر توسعه گردشگری در مورد کشور ایران در بازه زمانی ۱۴۰۰-۱۳۷۹ و با استفاده از رویکرد اقتصادسنجی خود رگرسیونی با وقفه‌های توزیعی غیر خطی (NARDL) جهت برآورد ضرایب کوتاه‌مدت و بلندمدت می‌پردازد. همچنین جهت بررسی استحکام نتایج از روش خود رگرسیونی با وقفه توزیعی چندکی (QARDL)، در چندک‌های مختلف استفاده می‌شود. به منظور انجام تجزیه و تحلیل‌های آماری و اقتصادسنجی، از نرم‌افزار Eviews 13 استفاده شده است. هدف از رتبه‌بندی ریسک سیاسی؛ ارائه ابزاری برای ارزیابی ثبات سیاسی کشور می‌باشد. شاخص ریسک سیاسی؛ شامل ۱۲ متغیر مناقشات خارجی، مناقشات داخلی، نمایه سرمایه‌گذاری، ثبات دولت، شرایط اقتصادی اجتماعی، فساد، پاسخ‌گویی دموکراتیک، تنش‌های قومی، حاکمیت قانون، نظامی‌گری، تنش‌های مذهبی و کیفیت بروکراسی بوده که رتبه‌بندی این شاخص بین صفر (کمترین ریسک) و صد (بیشترین ریسک) است، در مطالعه داخلی زارع و همکاران (۱۴۰۰) نیز، مورد استفاده قرار گرفته است.

با توجه به مبانی نظری و مطالعات انجام شده قبلی در زمینه پژوهش حاضر و به پیروی از مطالعات اطهری و همکاران^۱ (۲۰۲۱) و موزیندوتسی و همکاران^۲ (۲۰۲۱)، این پژوهش بر اساس مدل NARDL و متغیرهای ریسک سیاسی، نرخ ارز، نرخ تورم و گردشگری انجام گرفته شده است. از دلایل دیگر، می‌توان به این موضوع اشاره کرد که مدل‌های NARDL و QARDL (جهت بررسی استحکام نتایج)، از خانواده مدل خودرگرسیونی با وقفه‌های توزیعی خطی (ARDL) است و در واقع شکل توسعه یافته آن می‌باشند، که به ترتیب شوک‌های مثبت و منفی و چندک را در نظر می‌گیرند و در صورت وجود شرایط زیر از مدل ARDL استفاده می‌شود: متغیر وابسته در سطح مانا نباشد، متغیرهای مستقل می‌توانند در سطح و یا با یک تفاضل، مانا باشند، محقق قصد داشته باشد روابط کوتاه و بلند مدت را به صورت همزمان مطالعه کند، وجود روابط بلندمدت به اثبات برسد، فروض کلاسیک نقض نشود (الرفاهی و همکاران^۳، ۲۰۲۱؛ منجذب و نصرتی، ۱۳۹۷).

متغیرهای پژوهش در جدول (۱)، ارائه شده است.

1. Athari et al.(2021)
2. Muzindutsi et al.(2021)
3. Al Refai et al.(2021)

جدول ۱. معرفی متغیرها

منبع	توضیحات	نماد	متغیرها
بانک جهانی ^۱	گردشگری بین‌المللی، تعداد ورودی‌ها ^۲	tor	گردشگری
راهنمای ریسک بین‌المللی کشور ^۳	-	pol	ریسک سیاسی
بانک جهانی	شاخص نرخ ارز حقیقی موثر ^۴	exc	نرخ ارز
بانک جهانی	تورم، قیمت مصرف‌کننده ^۵ (سالانه %)	inf	نرخ تورم

مدل غیر خطی NARDL را که شکل توسعه‌یافته مدل ARDL است، گرنجر و یون (۲۰۰۲) ابداع نمودند. این روش؛ یک تکنیک جدید برای تشخیص روابط غیرخطی و نامتقارن بین متغیرهای اقتصادی در کوتاه‌مدت و بلندمدت می‌باشد. در این شیوه، نوسان متغیرها به دو گروه نوسان مثبت (B^+) و منفی (B^-) تقسیم می‌شوند. اگر فرض شود که Y و X متغیر وابسته و توضیحی یک مدل هستند، گرنجر و یون؛ رابطه بلندمدت مدل را به صورت زیر تعریف می‌کنند.

(۴)

$$Y_t = B^+ X_t^+ + B^- X_t^-$$

که X و Y انباشته از مرتبه (۱) هستند. اگر $B^- = B^+$ باشند، در این صورت X و Y متقارن

هستند. پس از جداسازی اثرات مثبت و منفی مدل NARDL به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$Y_t = \sum_{j=1}^p W_j Y_{t-1} + \sum_{i=0}^q (Y_i^+ X_{t-1}^+ + Y_j^- X_{t-1}^- + \varepsilon_t) \quad (5)$$

که W_j وابسته متغیر وقفه‌های ضرایب، Y_i^+ و Y_j^- ضرایب نامتقارن (مثبت و منفی) وقفه‌های

متغیر توضیحی و ε_t جمله اخلال با میانگین صفر و واریانس ثابت است. در مدل NARDL الگوی تصحیح خطای برداری به صورت زیر تعریف می‌شود:

- 1 . World Development Indicators DataBank (Wdi Data Bank)
- 2 . International tourism, number of arrivals
- 3 . The International Country Risk Guide (ICRG)
- 4 . Real effective exchange rate index
- 5 . Inflation, consumer prices (annual %)

(۶)

$$\Delta Y_t = \mu + p \Delta Y_{t-1} + Y_i^+ X_{t-1}^+ + Y_j^- X_{t-1}^- + \sum_{j=1}^{p-1} W_j \Delta Y_{t-1} + \sum_{ij=0}^{q-1} (g_i^+ \Delta X_{t-1}^+ + g_j^- \Delta X_{t-1}^-) + \varepsilon_t$$

تعدیل کوتاه‌مدت به شوک‌های مثبت و منفی با پارامترهای g_i^+ ، g_j^- ، Y_i^+ ، Y_j^- ، X_{t-1}^+ و X_{t-1}^- نوسانات منفی متغیر توضیحی نشان داده می‌شود (منجذب و نصرتی، ۱۳۹۷).

با عنایت به مبانی نظری و مطالعات صورت‌پذیرفته در این خصوص؛ مدل مورد استفاده در پژوهش حاضر به صورت ذیل تصریح می‌گردد:

$$(tor)_{it} = (B_0)_{it} + (pol)_{it} + (exc)_{it} + (inf)_{it} + (U)_{it} \quad (7)$$

با نوشتن معادله (۷) به صورت تصحیح خطا و تفکیک متغیرهای مستقل به نوسانات مثبت و منفی، می‌توان به تخمین غیر خطی (نامتقارن) اثرات کوتاه‌مدت و بلندمدت شوک‌های مثبت و منفی ریسک سیاسی، نرخ ارز و نرخ تورم بر توسعه صنعت گردشگری پرداخت و بدین ترتیب مدل پژوهش حاضر که از مطالعات اطهراری و همکاران (۲۰۲۱) و موزیندوتسی و همکاران (۲۰۲۱)، گرفته شده است و به صورت زیر تصریح می‌شود:

(۸)

$$\begin{aligned} \Delta (tor)_t = & \mu + p \Delta (tor)_{t-1} + Y_i^+ pol_{t-1}^+ + Y_j^- pol_{t-1}^- \\ & + \sum_{j=1}^{p-1} W_j \Delta (tor)_{t-1} + \sum_{ij=0}^{q-1} (g_i^+ \Delta pol_{t-1}^+ + g_j^- \Delta pol_{t-1}^-) \\ & + B_i^+ exc_{t-1}^+ + B_j^- exc_{t-1}^- \\ & + \sum_{ij=0}^{q-1} (g_i^+ \Delta exc_{t-1}^+ + g_j^- \Delta exc_{t-1}^-) \\ & + C_i^+ inf_{t-1}^+ + C_j^- inf_{t-1}^- \\ & + \sum_{ij=0}^{q-1} (g_i^+ \Delta inf_{t-1}^+ + g_j^- \Delta inf_{t-1}^-) + \varepsilon_t \end{aligned}$$

Δ : تغییرات (تفاضل)

$\Delta(\text{tor})_t$: تغییرات توسعه صنعت گردشگری (متغیر وابسته) در زمان

μ : عرض از مبدأ

$p \Delta \text{tor}_{t-1}$: ضریب تغییرات باوقفه توسعه صنعت گردشگری

$Y_i^+ \text{pol}_{t-1}^+$: ضریب شوک مثبت ریسک سیاسی (متغیر مستقل)

$Y_j^- \text{pol}_{t-1}^-$: ضریب شوک منفی ریسک سیاسی

$W_j \Delta \text{tor}_{t-1}$: ضریب تغییرات با وقفه توسعه صنعت گردشگری

$g_i^+ \Delta \text{pol}_{t-1}^+$: ضریب شوک مثبت تغییرات با وقفه ریسک سیاسی

$g_j^- \Delta \text{pol}_{t-1}^-$: ضریب شوک منفی تغییرات با وقفه ریسک سیاسی

$B_i^+ \text{exc}_{t-1}^+$: ضریب شوک مثبت با وقفه نرخ ارز (متغیر مستقل)

$B_j^- \text{exc}_{t-1}^-$: ضریب شوک منفی با وقفه نرخ ارز

$g_i^+ \Delta \text{exc}_{t-1}^+$: ضریب شوک مثبت تغییرات با وقفه نرخ ارز

$g_j^- \Delta \text{exc}_{t-1}^-$: ضریب شوک منفی تغییرات با وقفه نرخ ارز

$C_i^+ \text{inf}_{t-1}^+$: ضریب شوک مثبت با وقفه نرخ تورم (متغیر مستقل)

$C_j^- \text{inf}_{t-1}^-$: ضریب شوک منفی با وقفه نرخ تورم

$g_i^+ \Delta \text{inf}_{t-1}^+$: ضریب شوک مثبت تغییرات با وقفه نرخ تورم

$g_j^- \Delta \text{inf}_{t-1}^-$: ضریب شوک منفی تغییرات با وقفه نرخ تورم

ε_t : جزء خطا

۵. نتایج

۵-۱. آمار توصیفی

قبل از اعمال تکنیک‌های برآورد، تحلیل توصیفی متغیرها در جدول (۲) جهت درک رفتار داده‌ها، تکمیل شده است. جدول مزبور؛ تصویری از نحوه توزیع داده‌ها که شامل میانگین، میانه، ماکزیمم، مینیمم، انحراف معیار، ضریب چولگی، ضریب کشیدگی و مجموع آنها می‌باشد، را ارائه نموده است. بیشترین مقدار میانگین، میانه، ماکزیمم، مینیمم و مجموع داده‌ها مربوط به گردشگری و کمترین آنها در موارد گفته شده مربوط به نرخ تورم می‌باشد. در مورد انحراف معیار بیشترین مقدار مربوط به گردشگری و کمترین آن ریسک سیاسی؛ ضریب چولگی بیشترین مقدار شامل نرخ ارز و کمترین آن ریسک سیاسی؛ ضریب کشیدگی بیشترین مقدار مربوط به نرخ ارز و کمترین آن ریسک سیاسی را شامل می‌شود.

جدول ۲. آمار توصیفی

inf	exc	pol	tor	آمار متغیرها
۱۸/۲۹۵۶۴	۱۱۷/۲۵۲۵	۴۹/۸۰۹۵۲	۳۳۹۹۴۲۹	میانگین
۱۴/۷۶۱۵۱	۹۹/۲۹۰۰۵	۵۰	۲۷۳۵۰۰۰	میانه
۳۹/۹۰۷۳۵	۳۹۶/۳۰۵۵	۵۷	۹۱۰۷۰۰۰	ماکزیمم
۷/۲۴۵۴۲۵	۷۰/۳۰۲۹۱	۴۵	۱۳۴۲۰۰۰	مینیمم
۹/۱۹۴۰۳۰	۵۸/۷۴۷۰۷	۳/۶۵۵۳۹۴	۲۱۱۴۵۸۳	انحراف معیار
۱/۰۰۱۸۵۶	۲/۰۹۲۷۸۴	۰/۳۷۰۱۳۱	۱/۱۵۸۷۰۹	ضریب چولگی
۲/۹۸۹۸۲۱	۶/۵۱۳۳۰۷	۲/۴۲۷۲۸۴	۳/۷۱۲۲۱۸	ضریب کشیدگی
۳۸۴/۲۰۸۴	۲۴۶۲/۳۰۲	۱۰۴۶	۷۱۳۸۸۰۰۰	مجموع

منبع: یافته‌های تحقیق

۲-۵. آزمون ریشه واحد

این مطالعه در اولین مرحله تخمین، از آزمون دیکی - فولر و فیلیپس - پرون تعمیم یافته برای ارزیابی مانایی متغیرها استفاده می‌کند. فرضیه صفر هر دو آزمون بیان می‌کند که یک ریشه واحد در برابر فرضیه جایگزین وجود دارد. اگر ارزش احتمال کمتر از ۵٪ باشد؛ فرضیه صفر مبنی بر وجود ریشه واحد در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود. نتایج گزارش شده جدول (۳) نشان می‌دهد که تمامی متغیرها در سطح مانا نمی‌باشند و با یکبار تفاضل گیری، مانا می‌گردند. از آنجایی که هیچ متغیری در مرتبه دوم مانا نیست، می‌توانیم با مدل NARDL ادامه دهیم.

جدول ۳. نتایج آزمون‌های ریشه واحد

متغیرها	دیکی فولر تعمیم یافته		فیلیپس و پرون	
	سطح	یکبار تفاضل گیری	سطح	یکبار تفاضل - گیری
tor	۰/۲۴۶	-۷/۰۰۵*	-۲/۰۶۷	۵/۹۸۶*
pol	۱/۱۲۷	۳/۹۱۴*	-۲/۵۶	-۳/۷۹۳*
exc	-۱/۹۷۵	-۳/۹۵۱*	-۱/۰۴۷	-۳/۹۹۵*
Inf	-۱/۵۲۳	-۴/۳۷۶*	-۲/۶۵۰	-۴/۴۶۰*

* نشانگر معنی‌دار بودن در سطح خطای کمتر از ۵٪

t اعداد، آماره

منبع: یافته‌های تحقیق

۳-۵. آزمون هم خطی

هم خطی وضعیتی است که نشان می‌دهد یک متغیر مستقل تابعی خطی از سایر متغیرهای مستقل است. اگر هم خطی در یک معادله رگرسیون، بالا باشد، بدین معنی است که بین متغیرهای مستقل، همبستگی بالایی وجود دارد، که سبب تورش ضرایب برآوردی خواهد شد. مشکل هم خطی را می‌توان از طریق متغیر جایگزین یا از طریق افزایش تعداد نمونه (مشاهدات) حل کرده و در مرحله آخر از سر ناچاری، یکی از متغیرهایی که سبب هم خطی شده است را حذف نمود. لازم به ذکر است در واقعیت، همیشه ما با مشکل هم خطی مواجه هستیم، ولی آن‌چه که اهمیت دارد؛ شدت هم خطی است نه وجود آن. جهت بررسی هم خطی از آزمون عامل تورم واریانس^۱ استفاده گردیده است. در صورتی که میزان VIF بیشتر از ۱۰ باشد، رای به وجود هم خطی بین متغیرهای مستقل داده می‌شود (کابیگون و همکاران^۲، ۲۰۰۱؛ اوبرایان^۳، ۲۰۱۷). با توجه به نتایج جدول (۴) که مقادیر همگی آن‌ها کمتر از ۱۰ می‌باشد، هم خطی بین متغیرهای مستقل تحقیق وجود ندارد.

جدول ۴. آزمون هم خطی

منغیرهای مستقل	عامل تورم واریانس
pol	۱/۳۲۴
exc	۱/۷۰۶
inf	۱/۴۱۴

منبع: یافته‌های تحقیق

۴-۵. آزمون کرانه‌ها

برای وجود رابطه بلند مدت از آزمون کرانه‌ها^۴ استفاده می‌شود. در این مرحله با استفاده از روشی که توسط پسران و همکاران^۵ (۱۹۹۶) ارائه شده است، وجود رابطه بلندمدت بین متغیرهای تحت بررسی با استفاده از آماره F برای آزمون معناداری سطوح با وقفه متغیرها در فرم تصحیح خطا مورد آزمایش قرار گرفته است. برای تعیین این که آیا رابطه بلند مدت وجود دارد، فرضیه صفر می‌گوید با توجه به مقدار آماره F، مورد اول، هیچ رابطه بلندمدتی وجود ندارد اگر این مقدار کمتر از $I(0)$ باشد، فرضیه صفر را رد نمی‌کنیم و رابطه بلند مدت وجود ندارد، دومی، اگر این مقدار بیشتر از $I(1)$ باشد، فرضیه صفر را رد می‌کنیم و می‌توانیم نشان دهیم که رابطه طولانی وجود دارد، آخرین مورد، اگر این مقدار بین دو کران باشد، نمی‌توانیم قضاوت کنیم. با توجه به نتایج جدول (۵) ما در حالت دوم به عنوان

1 Variance Inflation Factor (VIF)

1. Cabigon et al. (2021)

2. O'Brien (2017)

4. Bound Test

5. Pesaran & et al. (1996)

مقدار آماره F بیشتر از حد بالایی هستیم که شامل این است که یک رابطه بلندمدت در تمام سطوح احتمال ۱٪، ۵٪ و ۱۰٪ وجود دارد.

جدول ۵. آزمون باند (تشخیص ارتباط هم انباشتگی)

۶/۶۰۵		آماره F
مقادیر بحرانی		
باند با I(1)	باند پائین I(0)	سطح معنی-داری
۳/۰۶	۱/۹۵	۱۰٪
۲/۲۲	۳/۳۹	۵٪
۲/۴۸	۳/۷	۲/۵٪
۲/۷۹	۴/۱	۱٪

منبع: یافته‌های تحقیق

۵-۵. آزمون عدم تقارن

پس از اعتبارسنجی آزمون هم‌انباشتگی برای مدل NARDL و تأیید آن، مرحله بعدی شامل بررسی عدم تقارن‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت است. آزمون والد؛ برای تأیید عدم تقارن اعمال می‌شود و نتایج آزمون در جدول (۶) بیان شده است. از آنجایی که مقدار احتمال آماره‌های F کوتاه‌مدت و بلندمدت در جدول (۵)، کمتر از ۰/۰۵ است، ما فرضیه صفر اثرات متقارن را رد می‌کنیم، که به ما امکان می‌دهد اثر شوک‌های منفی و مثبت ریسک سیاسی، نرخ ارز و نرخ تورم را بر روی توسعه گردشگری تجزیه و تحلیل کنیم. بنابراین می‌توان ادعا نمود که فرضیه صفر مبنی بر اثرات متقارن شوک مثبت و منفی ریسک سیاسی، نرخ ارز و نرخ تورم بر توسعه گردشگری در بلندمدت و کوتاه مدت، رد شده است؛ یعنی اثر شوک مثبت ریسک سیاسی، نرخ ارز و نرخ تورم بر توسعه گردشگری در کوتاه‌مدت و بلندمدت، متفاوت از اثر شوک منفی آن می‌باشد.

جدول ۶. آزمون معنی‌داری اثرات نامتقارن در بلند مدت و کوتاه مدت

کوتاه‌مدت		
متغیر	آماره F	ارزش احتمال
ریسک سیاسی	۹/۶۷۱	۰/۰۰۱
نرخ ارز	۵/۲۳۱	۰/۰۰۰
نرخ تورم	۷/۴۳۶	۰/۰۲۰
بلند مدت		
ریسک سیاسی	۱۲/۰۸۱	۰/۰۰۴
نرخ ارز	۱۳/۶۷۸	۰/۰۱۱
نرخ تورم	۴/۶۶۵	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

۵-۶. تخمین NARDL

ارزیابی‌های کوتاه‌مدت و بلند مدت مدل NARDL در جدول (۷) گزارش شده است. برآوردها نشان می‌دهد که تأثیر شوک مثبت نرخ ارز هم در کوتاه‌مدت و بلند مدت بر توسعه گردشگری مثبت و معنی‌دار می‌باشد، در حالی که تأثیر شوک منفی نرخ ارز هم در کوتاه‌مدت و بلند مدت بر توسعه گردشگری، منفی و معنی‌دار می‌باشد. به طوری که افزایش یک واحدی نرخ ارز در کوتاه‌مدت باعث افزایش ۰/۴۲۷ توسعه گردشگری شده است، در حالی که کاهش یک واحدی نرخ ارز باعث کاهش ۰/۳۲۹ آن شده است. در بلند مدت افزایش یک واحدی نرخ ارز موجب افزایش ۰/۵۱۱ توسعه گردشگری شده است، در حالی که کاهش یک واحدی نرخ ارز باعث کاهش ۰/۲۶۴ آن شده است. در مورد ریسک سیاسی و نرخ تورم، نتایج برعکس نرخ ارز می‌باشند، به طوری که تأثیر شوک مثبت ریسک سیاسی و نرخ تورم هم در کوتاه‌مدت و بلند مدت بر توسعه گردشگری منفی و معنی‌دار می‌باشد، در حالی که تأثیر شوک منفی ریسک سیاسی و نرخ تورم بر آن، مثبت و معنی‌دار می‌باشد. نتایج برآوردهای بلند مدت با کوتاه‌مدت؛ هم‌خوانی دارند و فقط در اندازه تأثیرگذاری از نظر ضرایب، متفاوت است و فرضیه مطالعه حاضر را مورد تایید قرار می‌دهند. بیشترین تأثیرگذاری در کوتاه‌مدت با ضریب کاهشی ۰/۶۱۱ مربوط به نرخ تورم است. در بلند مدت، بیشترین تأثیرگذاری با ضریب کاهشی ۰/۷۹۰ واحدی، مربوط به شوک مثبت ریسک سیاسی می‌باشد.

ریسک سیاسی کشور مقصد؛ یک ملاحظه حیاتی در صنعت گردشگری به شمار می‌رود. بنابراین، کیفیت ضعیف حکمرانی همراه با فشار سیاسی بالا، برای رشد صنعت گردشگری مضر است. ادبیات هم چنین استدلال می‌کند که ریسک سیاسی و حکمرانی ضعیف بر طرف عرضه صنعت گردشگری، تأثیر منفی می‌گذارد. شیوع آشفتنگی سیاسی می‌تواند مسبب آن گردد که تعداد قابل توجهی از ارائه‌دهندگان خدمات و اپراتورها در بخش گردشگری، فعالیت‌های تجاری خود را به حالت تعلیق درآورند. افزایش ریسک سیاسی مانع رشد گردشگری می‌شود. تهدید و تروریسم، خشونت خانگی یا درگیری‌های داخلی آشکار، تأثیر منفی ویژه‌ای بر ورود گردشگران دارد (غالیا و همکاران، ۲۰۱۹).

در کنار ریسک سیاسی، نرخ ارز و نرخ تورم نیز بر توسعه گردشگری تاثیر می‌گذارد. گردشگری یک صنعت خدماتی است که احتمالاً تحت تأثیر نوسانات نرخ ارز قرار می‌گیرد (چادری و همکاران، ۲۰۲۲). نرخ ارز می‌تواند بر انتخاب مقصد گردشگری بین‌المللی تأثیر بگذارد، زیرا گردشگران تمایل دارند، کشورهایی را با نرخ ارز مطلوب‌تری را انتخاب نمایند (شارما و پال، ۲۰۲۰). وقتی ارزش پولی یک مقصد کاهش می‌یابد، گردشگران بین‌المللی، پول بیشتری برای خرج کردن دارند و بنابراین می‌توانند، سفرهای خود را طولانی‌تر نموده و هزینه‌های خود را در مقاصد محلی افزایش دهند. علاوه بر این، کاهش ارزش پول محلی؛ منجر به کاهش هزینه کلی سفر برای گردشگران با ارزهای قوی می‌گردد (تانگ، ۲۰۲۲). کاهش ارزش پول محلی؛ به طور مثبتی با تقاضای گردشگری

۱ . Ghalia et al.(2019)

2. Chaudhry et al.(2022)

3 . Sharma and Pal(2020)

4 . Thang(2022)

مرتبط است (شارما و پال^۱، ۲۰۲۰)، زیرا هنگام بازدید از یک کشوری که ارزش پول محلی آن کاهش یافته، هزینه کمتری در بر خواهد داشت. در نتیجه، تعداد گردشگران خارجی به سرعت افزایش خواهد یافت (دی ویتا و کیاو^۲، ۲۰۱۳). برخی از مطالعات دیگر نیز نشان داده‌اند که نرخ ارز؛ می‌تواند یک عامل کلیدی در تعیین تقاضای گردشگری باشد (بالاگر و کانتاولا-جورد^۳، ۲۰۰۲؛ اوه^۴، ۲۰۰۵). هزینه‌های گردشگری؛ شامل دو عنصر کلیدی همانند هزینه‌های اقامت و هزینه‌های حمل و نقل رایج در کشور مورد بازدید می‌باشند. سطح بالای تورم؛ منجر به هزینه‌های بالای زندگی و سفر می‌شود که باعث کاهش ورود گردشگران اعم از خارجی و داخلی برای افرادی که به خاطر تفریح و یا تجارت آمده‌اند، می‌گردد. افزایش تورم؛ منجر به افزایش هزینه‌های زندگی می‌شود که در نهایت منجر به کاهش قدرت خرید شده و همه این موارد، تأثیر منفی بر ورود گردشگران می‌گذارند (میو و همکاران^۵، ۲۰۱۸). هم‌چنین مطالعات گوش^۶ (۲۰۲۲)، تأثیر منفی افزایش نرخ تورم بر توسعه گردشگری را تأیید نموده است.

جدول ۷. برآوردهای کوتاه مدت و بلند مدت مدل NARDL

توسعه گردشگری			متغیر وابسته
برآورد کوتاه مدت			
احتمال	آماره t	ضریب	متغیرهای مستقل
۰/۰۳۹	-۲/۲۳۱	-۰/۱۶۰	D(POL_POS)
۰/۰۰۵	۲/۱۷۹	۰/۱۰۷	D(POL_NEG)
۰/۰۱۱	۳/۰۸۶	۰/۴۲۷	D(EXC_POS)
۰/۰۰۰	-۲/۷۷۹	-۰/۳۲۹	D(EXC_NEG)
۰/۰۰۳	-۲/۳۰۴	-۰/۶۱۱	D(INF_POS)
۰/۰۳۲	۵/۰۹۹	۰/۴۱۲	D(INF_NEG)
۰/۰۰۱	۶/۳۸۵	۱/۲۷۲	C
برآورد بلند مدت			
۰/۰۳۵	-۲/۴۲۹	-۰/۷۹۰	POL_POS
۰/۰۰۰	۵/۴۲۴	۰/۲۸۴	POL_NEG
۰/۰۲۵	۲/۶۱۲	۰/۵۱۱	EXC_POS
۰/۰۰۵	-۶/۸۸۷	-۰/۲۶۴	EXC_NEG
۰/۰۰۸	-۲/۳۲۹	-۰/۶۷۱	INF_POS
۰/۰۰۰	۳/۹۰۱	۰/۵۴۹	INF_NEG

POS_ شوک مثبت، NEG_ شوک منفی، C عرض از مبدا

منبع: یافته‌های تحقیق

1. Sharma and Pal(2020)
- 2 De Vita and Kyaw(2013)
3. Balaguer and Cantavella- Jordá(2022)
4. Oh(2005)
5. Meo et al(2018)
6. Ghosh(2022)

۷-۵. آزمون حساسیت برآوردگر

جهت بررسی استحکام نتایج تحقیق از روش اقتصادسنجی خود رگرسیون با وقفه توزیعی چندکی (QARDL)، که از تلفیق روش ARDL و تخمین چندک می باشد، نیز استفاده شده است. با توجه به نتایج جدول (۸)، هم در کوتاهمدت و هم در بلندمدت افزایش نرخ ارز موجب افزایش توسعه گردشگری شده است، در حالی که افزایش نرخ تورم و ریسک سیاسی تأثیر منفی و معنی داری بر آن داشته است. نتایج روش QARDL با NARDL هم خوانی دارند و فرضیات مطالعه حاضر را تأیید می کنند و نشان دهنده استحکام نتایج می باشد. در ضمن تخمین QARDL، در سه چندک ۰/۲۵، ۰/۵۰ و ۰/۷۵ بررسی شده است.

جدول ۸. برآوردهای کوتاهمدت و بلندمدت مدل QARDL

توسعه گردشگری						متغیر وابسته			
برآورد کوتاهمدت									
۰/۷۵			۰/۵۰			۰/۲۵			چندک
احتمال	آماره t	ضریب	احتمال	آماره t	ضریب	احتمال	آماره t	ضریب	متغیرهای مستقل
۰/۰۱۱	-۳/۶۰۵	-۰/۱۵۹	۰/۰۰۰	-۶/۱۱۸	-۰/۱۵۴	۰/۰۰۸	-۲/۶۲۶	-۰/۲۷۴	POL
۰/۰۰۵	۵/۰۷۷	۰/۳۱۳	۰/۰۰۲	۴/۲۲۳	۰/۲۵۰	۰/۰۰۴	۳/۲۸۳	۰/۱۶۸	EXC
۰/۰۰۰	-۷/۰۰۸	-۰/۳۷۷	۰/۰۰۰	-۸/۶۷۶	-۰/۳۲۵	۰/۰۰۰	-۴/۲۲۶	-۰/۴۹۷	INF
برآورد بلندمدت									
۰/۰۰۶	-۴/۳۸۳	-۰/۳۹۰	۰/۰۰۰	-۳/۶۷۹	-۰/۱۵۲	۰/۰۰۵	-۲/۱۷۱	-۰/۳۷۲	POL
۰/۰۰۰	۲/۳۸۸	۰/۳۴۵	۰/۰۰۳	۵/۲۲۳	۰/۳۲۴	۰/۰۰۶	۳/۱۸۴	۰/۲۵۲	EXC
۰/۰۰۳	-۲/۰۵۹	-۰/۱۰۵	۰/۰۰۰	-۶/۴۶۱	-۰/۳۵۵	۰/۰۰۱	-۳/۳۲۶	-۰/۴۸۵	INF

منبع: یافته های تحقیق

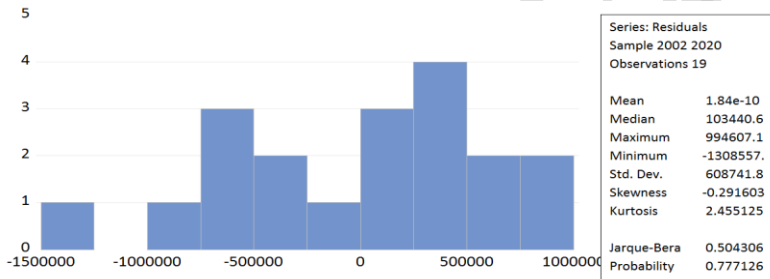
۸-۵. فرض کلاسیک

به منظور اطمینان از قابل اتکا بودن نتایج حاصله، لازم است که آزمون های تشخیصی مدل شامل عدم خودهمبستگی، واریانس همسانی و نرمال بودن انجام شوند. آزمون های LM و ARCH به ترتیب برای عدم خودهمبستگی، واریانس همسانی مورد استفاده قرار گرفته است. با توجه به آماره F و سطح احتمال آن که بالای ۰/۰۵ است، نبود خود همبستگی و ناهمسانی واریانس تأیید می گردند و نتایج آن در جدول (۹) گزارش شده است. بر اساس آماره جارکو-برا (JB) و سطح احتمال آن، که بالاتر از ۰/۰۵ است و در شکل (۲) نشان داده شده است، فرضیه صفر نرمال بودن، نمی تواند رد شود. هم چنین مقدار ضریب تعیین تعدیل شده؛ ۰/۹۸ است، که مبین آن است که ۹۸ درصد از تغییرات در توسعه صنعت گردشگری توسط متغیرهای مستقل مدل توضیح داده می شوند.

جدول ۹. آزمون‌های تشخیصی

احتمال	آماره F	آزمون‌ها
۰/۱۳۴	۲/۶۰۲	عدم خود همبستگی (LM Test)
۰/۶۸۵	۰/۱۶۹	ناهمسانی واریانس (ARCH)
	۰/۹۷	ضریب تعیین (R-squared)
	۰/۹۸	ضریب تعیین تعدیل شده (Adjusted R-squared)

منبع: یافته‌های تحقیق

منبع: یافته‌های تحقیق

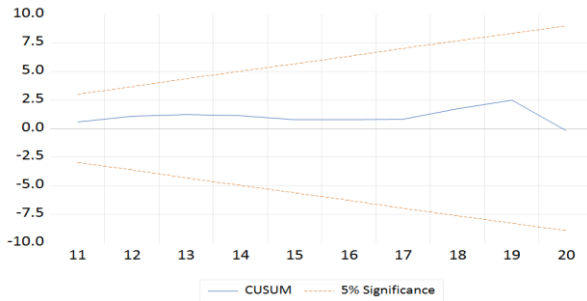
شکل ۲. آزمون نرمال بودن اجزای اخلاص

۹-۵. آزمون پایداری مدل

در این مطالعه، تکنیک رایج مجموع تجمعی جملات پسماند بازگشتی^۱ که توسط براون^۲ و دیگران (۱۹۷۵) پیشنهاد شده است، جهت بررسی پایداری مدل استفاده شده است. آزمون ثبات ساختاری؛ منعکس‌کننده ثبات و پایداری پارامترهای مدل در طول دوره هستند، همان‌طور که در شکل (۳)، نشان داده شده است، مسیر حرکت آماره آزمون‌های پسماند تجمعی، برای دوره‌های مختلف، پیوسته بین دو خط بحرانی قرار دارد و بر بی‌ثباتی مدل دلالت نمی‌کند. از این‌رو، فرضیه صفر؛ پایداری مدل را در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌نماید.

1 . Cumulative Sum of Residuals (CUSUM)
2 . Brown(1975)

شکل ۳. مجموع تجمعی جملات پسماند بازگشتی

منبع: یافته‌های تحقیق

۶. بحث

ادبیات اقتصاد گردشگری به طور قاطع ثابت کرده است که گردشگری ورودی به یک کشور، منجر به گسترش اقتصادی در کشور مقصد می‌گردد. بر اساس گزارش‌های سازمان جهانی گردشگری (۲۰۱۸)، گردشگری سومین صنعت بزرگ از نظر درآمدهای صادراتی جهانی می‌باشد. از این‌رو، پژوهش حاضر به بررسی و تبیین عوامل مهم تأثیرگذار بر توسعه صنعت گردشگری از جمله ریسک سیاسی، نرخ ارز و نرخ تورم در کشور ایران در طی دوره زمانی ۱۴۰۰-۱۳۷۹ پرداخته است. از رویکرد اقتصادسنجی NARDL جهت تجزیه و تحلیل کوتاه‌مدت و بلندمدت استفاده شده است و همچنین جهت بررسی استحکام نتایج، از روش دیگر QARDL بهره گرفته شده است. جهت وجود رابطه بلندمدت از آزمون کرانه‌ها استفاده گردیده است.

۷. نتیجه‌گیری

یافته‌ها با استفاده از روش NARDL نشان می‌دهند که شوک مثبت نرخ ارز، هم در کوتاه‌مدت و هم در بلندمدت، تأثیر افزایشی بر توسعه گردشگری داشته است، در حالی که شوک منفی نرخ ارز، تأثیر کاهشی بر آن داشته است. در مورد ریسک سیاسی و نرخ تورم نتایج با نرخ ارز متفاوت است، به طوری که شوک مثبت ریسک سیاسی و نرخ تورم هم در کوتاه‌مدت و هم در بلندمدت، موجب کاهش توسعه گردشگری شده است، در حالی که شوک منفی آنها، موجب افزایش آن شده است. نتایج روش NARDL با QARDL سازگار است و فقط در اندازه تأثیرگذاری ضرایب، متفاوت است و نشان‌دهنده استحکام نتایج می‌باشد و فرضیات مطالعه حاضر را تأیید می‌کنند. در ضمن، نتایج پژوهش حاضر در مورد تأثیر ریسک سیاسی بر توسعه گردشگری با مطالعات خو و همکاران (۲۰۲۲)، لی و چن (۲۰۲۱)، کریمی و همکاران (۲۰۲۲)، غالباً و همکاران (۲۰۱۹)، شاه‌آبادی و همکاران (۱۳۹۷) و تأثیر نرخ تورم بر توسعه گردشگری با پژوهش‌های خالد و همکاران (۲۰۲۰)

سازگار است. همچنین در زمینه تأثیر نرخ ارز بر توسعه گردشگری با تحقیقات تانگ (۲۰۲۲)، مانالینو (۲۰۲۲) در بلند مدت، همخوانی داشته و در کوتاه مدت، همخوانی ندارد.

تعارض منافع

مقاله حاضر فاقد هر گونه تضاد منافع بوده است.

مشارکت نویسندگان

مشارکت نویسندگان اول و دوم مقاله هر کدام ۳۰ درصد و مشارکت نویسنده سوم و چهارم هر کدام ۲۰ درصد می باشد.

سپاسگزاریها

نویسندگان بر خود لازم می دانند، از نظرات ارزشمند داوران محترم این مقاله و همچنین زحمات کلیه عوامل فصلنامه که زمینه به اشتراک گذاشتن تحقیقات علمی را فراهم آورده اند، تقدیر و تشکر نمایند.

References

- Akadiri, S. S., & Akadiri, A. C. (2021). "Examining the causal relationship between tourism, exchange rate, and economic growth in tourism island states: evidence from second-generation panel". International Journal of Hospitality & Tourism Administration, 22(3), 235-250.
- Al Refai, H., Eissa, M. A., & Zeitun, R. (2021). "The dynamics of the relationship between real estate and stock markets in an energy-based economy: The case of Qatar". The Journal of Economic Asymmetries, 23, e00200.
- Andersson, F. N. (2016). "A blessing in disguise? Banking crises and institutional change". World Development, 83, 135-147.
- Andersson, F. N., & Karpestam, P. (2014). "Short and long term growth effects of financial crises". Wavelet applications in economics and finance, 227-248.
- Anter, M., & Nagy, S. A. E. (2018). "The effect of the Egyptian Pound exchange rate change on the international tourist demand to Egypt". International Journal of Heritage, Tourism and Hospitality 12(2/2), 160-181.
- Athari, S. A., Alola, U. V., Ghasemi, M., & Alola, A. A. (2021). "The (Un) sticky role of exchange and inflation rate in tourism development: insight from the low and high political risk destinations". Current Issues in Tourism, 24(12), 1670-1685.
- Athari, S. A., Alola, U. V., Ghasemi, M., & Alola, A. A. (2021). "The (Un) sticky role of exchange and inflation rate in tourism development: insight from the low and high political risk destinations". Current
- Balaguer, J., & Cantavella-Jorda, M. (2002). "Tourism as a long-run economic growth factor: the Spanish case". Applied economics, 34(7), 877-884.
- Brown, C. B. (2015). "Tourism, crime and risk perception: An examination of broadcast media's framing of negative Aruban sentiment in the Natalee Holloway case and its impact on tourism demand". Tourism Management Perspectives, 16, 266-277.
- Catudan, J. M. J. (2016). "The impact of tourist arrivals, physical infrastructures, and employment, on regional output growth". Procedia-Social and Behavioral Sciences, 219, 175-184.
- Chaudhry, I. S., Nazar, R., Ali, S., Meo, M. S., & Faheem, M. (2022). "Impact of environmental quality, real exchange rate and institutional performance on tourism receipts in East-Asia and Pacific region". Current Issues in Tourism, 25(4), 611-631.
- Chen, Y., Zhang, D., & Ji, Q. (2022). "Impacts of regional cooperation agreements on international tourism: Evidence from a quasi-natural experiment". International Review of Economics & Finance, 82, 663-676.
- Chulaphan, W. (2021). "Tourism demand and corruption: Are the impacts of relative corruption on international tourist arrivals in Thailand relevant?". Southeast Asian Journal of Economics, 9(2), 101-121.
- Chulaphan, W. (2021). "Tourism demand and corruption: Are the impacts of relative corruption on international tourist arrivals in Thailand relevant?". Southeast Asian Journal of Economics, 9(2), 101-121.

- Dogru, T., Isik, C., & Sirakaya-Turk, E. (2019). "The balance of trade and exchange rates: Theory and contemporary evidence from tourism". Tourism Management, 74, 12-23.
- Domareski-Ruiz, T. C., Chim-Miki, A. F., Añaña, E., & Dos Anjos, F. A. (2020). "Impacts of mega-events on competitiveness and corruption perception in South American countries". Tourism & Management Studies, 16(2), 7-15.
- Garidzirai, R. (2021). "An autoregressive distributive lag analysis of crime & tourism in the Western Cape province, South Africa". GeoJournal of Tourism and Geosites, 35(2), 304-308
- Ghalia, T., Fidrmuc, J., Samargandi, N., & Sohag, K. (2019). "Institutional quality, political risk and tourism". Tourism Management Perspectives, 32, 100576.
- Ghosh, S. (2022). "Geopolitical risk, economic growth, economic uncertainty and international inbound tourism: an Indian illustration". Review of Economics and Political Science, 7(1), 2-21.
- Gołembski, G., & Majewska, J. (2018). "The impact of transport infrastructure on international inbound tourism – A gravity model for Poland". International Journal of Contemporary Management, 17(4),
- Haddad, C. H. U. C. R. A. L. L. A. H., Nasr, A. N. T. O. I. N. E., Ghida, E. L. H. A. S. S. A. N., & Ibrahim, H. A. (2015). "How to re-emerge as a tourism destination after a period of political instability". The Travel & Tourism Competitiveness Report, 53-57.
- Hall, C. M. (2010). "Crisis events in tourism: Subjects of crisis in tourism". Current issues in Tourism, 13(5), 401-417.
- Jia, X. (2018, May). "Consideration of the role of tourism environmental protection on the sustainable development of Tourism". In 2018 7th International Conference on Energy, Environment and Sustainable Development (ICEESD 2018) (pp. 1642-1646). Atlantis Press.
- Karimi, M. S., Khezri, M., & Razzaghi, S. (2022). "Impacts of regional conflicts on tourism in Africa and the Middle East: a spatial panel data approach". Current Issues in Tourism, 25(10), 1649-1665.
- Khalid, U., Okafor, L. E., & Shafiullah, M. (2020). "The effects of economic and financial crises on international tourist flows: A cross-country analysis". Journal of Travel Research, 59(2), 315-334
- Khan, A., Bibi, S., Lorenzo, A., Lyu, J., & Babar, Z. U. (2020). "Tourism and development in developing economies: A policy implication perspective". Sustainability, 12(4), 1618.
- Lee, C. C., & Chen, M. P. (2021). "Do country risks matter for tourism development? International evidence". Journal of Travel Research, 60(7), 1445-1468.
- Lee, C., Olasehinde-Williams, G., & Akadiri, S. S. (2020). "Geopolitical risk and tourism: Evidence from dynamic heterogeneous panel models". International Journal of Tourism Research, 1-13.

- Manaliyo, J. C. (2022). "An assessment of the effects of political risk and exchange rate on the tourist inflows to South Africa using time series data and the ARDL model". *Artha Journal of Social Sciences*, 21(4).
- Manaliyo, J. C. (2022). "An assessment of the effects of political risk and exchange rate on the tourist inflows to South Africa using time series data and the ARDL model". *Artha Journal of Social Sciences*, 21(4).
- Muzindutsi, P. F., Dube, F., & Manaliyo, J. C. (2021). "Impact of economic, financial and political risks on tourism performance: a case of South Africa". *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 38(4), 1309-1316.
- Meo, M. S., Chowdhury, M. A. F., Shaikh, G. M., Ali, M., & Masood Sheikh, S. (2018). "Asymmetric impact of oil prices, exchange rate, and inflation on tourism demand in Pakistan: new evidence from nonlinear ARDL". *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 23(4), 408-422.
- Meo, M. S., Chowdhury, M. A. F., Shaikh, G. M., Ali, M., & Masood Sheikh, S. (2018). "Asymmetric impact of oil prices, exchange rate, and inflation on tourism demand in Pakistan: new evidence from nonlinear ARDL". *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 23(4), 408-422.
- Meyer, D. F. (2021). "The tourism sector in Malaysia: an analysis of the impact of economic growth, political instability and the exchange rate". *Internal Journal of Innovation and Change*, 5(2), 658-678
- Munir, K., & Iftikhar, M. (2021). "Asymmetric impact of FDI and exchange rate on tourism: evidence from panel linear and nonlinear ARDL model". *SAGE Open*, 11(3), 215824402111046589.
- Obi, P., & Ogbeide, G. C. (2022). "The mediating effects of implied volatility and exchange rate on the US Tourism-Growth Nexus". *Journal of Risk and Financial Management*, 15(3), 112.
- Oh, C. O. (2005). "The contribution of tourism development to economic growth in the Korean economy". *Tourism management*, 26(1), 39-44.
- Ongan, S., & Gozgor, G. (2018). "Tourism demand analysis: The impact of the economic policy uncertainty on the arrival of Japanese tourists to the USA". *International Journal of Tourism Research*, 20(3), 308-316
- Ongan, S., Işik, C., & Özdemir, D. (2017). "The effects of real exchange rates and income on international tourism demand for the USA from some European Union countries". *Economies*, 5(4), 51.
- Opstad, L., Hammervold, R., & Idsø, J. (2021). "The influence of income and currency changes on tourist inflow to Norwegian Campsites: The case of Swedish and German visitors". *Economies*, 9(104), 1-13.
- Papatheodorou, A., & Arvanitis, P. (2014). "Tourism and the economic crisis in Greece: Regional perspectives". *Région et développement*, 39, 183-203.
- Papatheodorou, A., Rosselló, J., & Xiao, H. (2010). "Global economic crisis and tourism: Consequences and perspectives". *Journal of Travel Research*, 49(1), 39-45.
- Parida, Y., Bhardwaj, P., & Roy Chowdhury, J. (2018). "Effects of economic development and crime on tourism in India". *Anatolia*, 29(1), 63-73.

- Polat, M., Alptürk, Y., & Gürsoy, S. (2021). Impact of geopolitical risk on BIST tourism index and tourist arrivals in Turkey. *Journal of Tourism Theory and Research*, 7(2), 77-84.
- Ralston, R. W. (1999). "Economy and Race: Interactive Determinants of Property Crime in the United States, 1958-1995: Reflections on the Supply of Property Crime". *American Journal of Economics and Sociology*, 58(3), 405-434.
- Sarchami, A., Zayandehrodi, M., & Jalae, S. A. (2021). "Impacts of Exchange Rate and Economic, Political, Cultural, Infrastructural, and Environmental Indicators on Tourism in Iran". *Revista Eletrônica em Gestão, Educação Tecnologia Ambiental*, 25, e11-e11.
- ShahAbadi, A. Mehri Taliabi ,F., & Omid, V. (2018). "The effect of the political risk institutional index on the attraction of foreign tourists in MENA countries". *Scientific Quarterly Journal of Tourism Management Studies*, 15th year, number 51, pp. 257-235. (In Persian).
- Sharma, C., & Pal, D. (2020). "Exchange rate volatility and tourism demand in India: Unraveling the asymmetric relationship". *Journal of Travel Research*, 59(7), 1282-1297.
- Sheldon, P., & Dwyer, L. (2010). "The global financial crisis and tourism: Perspectives of the academy". *Journal of travel research*, 49(1), 3-4.
- Tang, C. F., & Lean, H. H. (2007). "Will inflation increase crime rate? New evidence from bounds and modified Wald tests". *Global Crime*, 8(4), 311-323.
- Teles, V. K. (2004). The effects of macroeconomic policies on crime. *Economics Bulletin*, 11(1), 1-9.
- Temeizi, Al., & Shahbazi., S. (2017). " Investigating the impact of exchange rate fluctuations on Iran's tourism sector". *Tourism and Development Scientific Research Quarterly*, 7th year, 4th issue, pp. 1-17. (In Persian).
- Thang, P. N. (2022). "IMPACT OF EXCHANGE RATE ON FOREIGN TOURIST DEMAND: EVIDENCE FROM DEVELOPING COUNTRIES". *Geo Journal of Tourism and Geosites*, 45, 1579-1585.
- Tiwari, A. K., Das, D., & Dutta, A. (2019). "Geopolitical risk, economic policy uncertainty and tourist arrivals: Evidence from a developing country". *Tourism Management*, 75, 323-327.
- Vita, G. D., & Kyaw, K. S. (2013). "Role of the exchange rate in tourism demand". *Annals of Tourism Research*, 43, 624-627.
- Wang, Y. S. (2009). "The impact of crisis events and macroeconomic activity on Taiwan's international inbound tourism demand". *Tourism management*, 30(1), 75-82.
- Wu, T. P., & Wu, H. C. (2019). "The link between tourism activities and economic growth: Evidence from China's provinces". *Tourism and Hospitality Research*, 19(1), 3-14.
- Xu, Q., Zhong, M., Cheng, H., & Li, X. (2022). "Does public policy alleviate the impact of political risks on international tourism?". *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 1-23.

Analyzing the asymmetric effects of political risk, exchange rate and inflation rate on the development of the tourism industry in Iran

Seyedkamal Sadeghi¹

Amir Ali Farhang²

Ali Mohammadpour³

Milad Hajiboland⁴

Abstract

Aim and Introduction:

The tourism industry is one of the main factors of economic growth and improvement of social welfare in many developed and developing countries, stimulation of foreign investment, foreign exchange income, development of infrastructure, creation of job opportunities, and social interaction between tourists. Tourism promotes globalization and international cooperation between countries and increases awareness of environmental protection. The performance of tourism depends on the level of development of the industry. Countries with developed tourism experience great economic growth compared to countries with less developed tourism. Several factors affect the development of the tourism industry. For example, tourism needs an advanced transportation network and other facilities to facilitate the movement of tourists from their own countries to host countries and also within the host country. Therefore, the physical infrastructure is considered an important determining factor in the arrival of tourists. The current research examines the factors influencing the development of the tourism industry from other angles. The existing literature shows that tourism; is vulnerable and prone to political risks related to bad governance, crime, conflicts, political instability, corruption, and terrorism. High levels of political risk make countries inaccessible to international tourists, making visiting those countries risky, expensive and, risky. In addition to the mentioned items, Other factors such as inflation rate, exchange rate fluctuations and real exchange rate affect the tourism industry. If the value of a country's currency decreases against the currencies of other countries, it may have a lot of demand from tourists because tourism products and services in the country become relatively cheap for

---

1. Professor, Department of Development Economics and Planning, Faculty of Economics and Management, Tabriz University, Tabriz, Iran, Email: sadeghiseyedkamal@gmail.com

2. Department of Economics, Payame Noor University, Tehran, Iran,
Email: s_farhang@pnu.ac.ir

3 . P. hd student, Economic Science, Faculty of Economics and Management, Tabriz University, Tabriz, Iran (Corresponding Author), Email:
a_mohammadpour.tabriz@yahoo.com,

4 . P. hd student, Economic Science, Faculty of Economics and Management, Tabriz University, Tabriz, Iran, Email: miladhajiboland13751016@gmail.com

tourists from countries with strong currencies. inflation category; It has a direct relationship with the purchasing power of consumers, and with the increase in inflation, the purchasing power of tourists decreases, and they do not travel to such destinations where life and travel are expensive for them. However, when inflation decreases, more tourists visit the host country, where the cost of living and transportation is cheaper.

According to the contents, Tourism has played a vital role in many low-income countries, and in the research of researchers, this matter has been checked and confirmed. Also, in recent years, Iran has had fluctuations in the exchange rate and inflation rate, and the accurate validation of exchange rate policies, inflation rate, and political risk is not only useful in the academic field but also for policymakers in practice to support the activity. Tourism is essential in developing countries and especially in Iran. The current research is innovative in terms of the subject and the econometric methods used. The research hypotheses are as follows: 1- There is a negative and significant relationship between political risk and tourism development. 2- There is a positive and significant relationship between the exchange rate and tourism development. 3- There is a negative and significant relationship between the inflation rate and tourism development.

Methodology:

This research analyzes the effects of political risk, exchange rate, and inflation rate on the development of tourism in the case of Iran in the period of 2000-2021 and uses the non-linear econometric approach (NARDL) to estimate the short-term and long-term coefficients. Eviews 13 software was used. The QARDL method is also used to check the robustness of the results.

Findings:

Short-term and long-term evaluations of the model NARDL shows that the effect of a positive exchange rate shock on tourism development is positive and significant both in the short and long term, while the effect of a negative exchange rate shock on tourism development in both the short and long term. It is negative and significant. In the case of political risk and inflation rate, the results are the opposite of the exchange rate, so the impact of the positive shock of political risk and inflation rate on the development of tourism is negative and significant both in the short and long term, while that the effect of the negative shock of political risk and inflation rate on it is positive and significant. the results of long-term and short-term estimates; They are consistent and differ only in the size of influence in terms of coefficients, and they confirm the hypothesis of the present study. The biggest impact in the short term, with a reduction factor of 0.611, is related to the inflation rate. In the long term, the greatest impact with a reduction factor of 0.790 units is related to the positive shock of political risk.

Discussion and Conclusion:

The tourism economics literature has conclusively proved that tourism entering a country leads to economic development in the destination country. According to the reports of the World Tourism Organization (2018), tourism is the third largest industry in terms of global export earnings. Based on the results of this research, the following recommendations are suggested: Institutional reforms can help strengthen the economy of countries with low-quality institutions, and policymakers should consider the conditions of the tourism industry when setting country stabilization strategies. The increase in the inflation rate in recent years destroys the advantage of being cheap to travel to Iran due to the increase in the exchange rate, so policymakers should consider controlling the inflation rate.

Keywords: Tourism Industry, Political Risk, Exchange Rate, Inflation Rate, ARDL, NARDL

JEL Classification: O1 · H56 · E42 · E31 · C22

